

KATEKES OM BUDORDEN

PÅVE FRANCISKUS

PÅVEN REFLEKTERAR ÖVER BUDORDEN

Översättning: Olof Brandt
Redigerat av opusdei.se

Innehåll

TRE INLEDANDE REFLEKTIONER	5
1. Den rike unge mannen	5
2. De tio orden	6
3. Befrielsen från Egypten	7
FÖRSTA BUDET: DU SKALL INTE HA ANDRA GUDAR VID SIDAN AV MIG	9
4. Avgudar	9
5. Guldkalven	10
ANDRA BUDET: DU SKALL INTE MISSBRUKA HERRENS, DIN GUDS NAMN	12
6. Guds namn	12
TREDJE BUDET: TÄNK PÅ ATT HÅLLA SABBATSDAGEN HELIG	14
7. Vila	14
8. Befrielse från slaveri	15
FJÄRDE BUDET: VISA AKTNING FÖR DIN FAR OCH DIN MOR	17
9. Vi kan alla vara lyckliga	17
FEMTE BUDET: DU SKA INTE DRÄPA	19
10. Livets värde	19
11. Första steget till att älska	20
SJÄTTE BUDET: DU SKALL INTE BEGÅ ÄKTENSKAPSBROTT	22
12. Riktig kärlek	22
13. Äktenskaplig trohet	23
SJUNDE BUDET: DU SKALL INTE STJÄLA	24
14. Att förvalta egendom	24
ÅTTONDE BUDET: "DU SKALL INTE BÄRA FALSKT VITTNESBÖRD MOT DIN NÄSTA"	26
15. Vittna för sanningen	26
16. Människans hjärta	27
SAMMANFATTNING	29
17. Begär	29

TRE INLEDANDE REFLEKTIONER

1. DEN RIKE UNGE MANNEN

13 juni 2018

Idag inleder vi en ny rad kateketiska tal som handlar om budorden. Guds lags budord. Vi inleder den med den text vi just lyssnat till: mötet mellan Jesus och en man – en ung man – som faller på knä och frågar honom hur han kunde vinna evigt liv (jfr Mark 10:17-21). I denna fråga finns utmaningen i varje liv, också i vårt: längtan efter ett fullödigt och gränslöst liv. Men hur gör man för att komma dit? Vilken väg skall man gå? Att leva på riktigt, att leva en ädel tillvaro... Många unga människor försöker "leva" och sedan förstör de sig själva genom att ägna sig åt förgängliga ting.

Somliga menar att det är bättre att släcka denna impuls – impulsen att leva – för den är farlig. Jag skulle vilja säga, särskilt till de unga: vår värsta fiende är inte de konkreta problemen, hur allvarliga och dramatiska de än kan vara. Den största faran i livet är en ond anda av anpassning som inte är mildhet eller ödmjukhet, utan medelmätta, feighet. Är en medelmåttig ung människa en ung människa med en framtid? Nej! Den stannar där den är, växer inte, gör inga framsteg. Medelmätta och feighet. Dessa unga som är rädda för allt: "Nej, jag är inte sådan..." Dessa ungdomar kommer ingen vart. Mildhet, styrka och ingen feighet, ingen medelmätta. Den salige Pier Giorgio Frassati – som var en ung man – sade att man måste leva, inte bara leva litet grann. Det gör medelmåttorna. Man måste leva med livets styrka. Man måste be Fadern i himlen att ge dagens ungdomar en sund rastlöshet. Hemma, i era hem, i varje familj, när man ser en ung människa som bara sitter där hela dagen, tänker ibland mamma och pappa: "Han eller hon är sjuk, har något problem", och går till doktorn. Den unga människans liv är att gå framåt, att vara rastlös, en sund rastlöshet, förmågan att inte nöja sig med ett liv utan skönhet, utan färg. Om de unga inte hungrar efter ett autentiskt liv, då undrar jag vart mänskligheten är på väg. Vart kan mänskligheten vara på väg med unga ungdomar som inte är rastlösa?

Frågan som den där mannen ställde i evangeliet finns i var och en av oss: hur finner man livet, liv i överflöd, lyckan? Jesus svarar: "Du kan budorden" (vers 19) och citerar ett stycke av Guds tio bud. Det är en pedagogisk process som Jesus vill leda till en bestämd plats. Det är redan tydligt av hans fråga att den där mannen inte har det fullödiga livet, han söker mer och är rastlös. Vad behöver han då förstå? Han säger: "Mästare, allt detta har jag hållit sedan jag var ung" (vers 20).

Hur går man från ungdom till mognad? När man börjar acceptera sina begränsningar. Man blir vuxen när man relativiserar sig själv och blir medveten om "det som fattas" (jfr vers 21). Denne man är tvungen att erkänna att allt det han kan "göra" ändå inte överstiger en viss gräns.

Det är fantastiskt att vara män och kvinnor! Vår tillvaro är dyrbar! Ändå finns det en sanning som människan ofta har förnekat under de senaste århundradena, med tragiska konsekvenser: sanningen om de egna begränsningarna.

I evangeliet säger Jesus något som kan hjälpa: "Tro inte att jag har kommit för att upphäva lagen eller profeterna. Jag har inte kommit för att upphäva utan för att uppfylla" (Matt 5:17). Herren Jesus ger uppfyllelsen, det är därför han har kommit. Den där mannen behövde komma fram till en tröskel han kunde hoppa över, där det öppnar sig en möjlighet att sluta leva för sig själv, för sina egna gärningar, för sina egna tillgångar och – just för att det fullödiga livet saknas – lämna allt för att följa Herren. Ser man noga efter, i Jesu avslutande inbjudan – storslagen, förunderlig – erbjuder han inte fattigdom utan rikedom, den sanna rikedom: "Ett fattas dig. Gå och sälj allt du har och ge åt de fattiga; då får du en skatt i himlen. Kom sedan och följ mig" (vers 21).

Skulle en som kan välja mellan ett original och en kopia välja kopian? Detta är utmaningen: att finna livets original, inte dess kopia. Jesus erbjuder inte surrogat utan det verkliga livet, verklig kärlek, verklig rikedom! Hur kan de unga följa oss i tron om de inte ser oss välja originalet, om de ser att vi vänjer oss vid halvmesyrrer? Det

är dystert att se kristna som är halvmesyurer, kristna som jag tar mig friheten att kalla ”dvärgar”; de växer litet men sedan stannar de i växten: kristna med ett förkrympt och förslutet hjärta. Det är dystert. Det behövs en förebild som inbjuder mig att gå ”bortom”, att ”vara mer”, att växa. Den helige Ignatius kallade det ”magis” (på latin), ”elden, handlandets glöd, som skakar om dem som sover”.

Vägen till det som fattas går genom det som finns. Jesus har inte kommit för att upphäva lagen och profeterna utan för att uppfylla. Vi måste utgå från verkligheten för att hoppa in i ”det som saknas”. Vi måste undersöka det ordinära för att öppna oss för det extraordinära.

I dessa kateketiska tal skall vi läsa Moses lagtavlor som kristna. Vi skall hålla Jesus i handen och låta honom leda oss från ungdomens illusioner till skatten i himlen. I var och en av dessa lagar, som är urgamla och visa, skall vi upptäcka den port som öppnats av Fadern som är i himlen för att herren Jesus, som har gått igenom den, skall leda oss till det sanna livet. Hans liv. Guds barns liv.

2. DE TIO ORDEN

20 juni 2018

Vi har sett att Herren Jesus inte har kommit för att upphäva lagen utan för att uppfylla den. Men vi måste försöka förstå detta perspektiv bättre.

I Bibeln är inte budorden ett självändamål, utan del av en relation. Herren Jesus har inte kommit för att upphäva lagen utan för att uppfylla den. Relationen är förbundet mellan Gud och hans folk. I början av tjugonde kapitlet av Andra Mosebok läser vi – och detta är viktigt: ”Gud uttalade alla dessa ord” (vers 1).

Det verkar som en inledning som alla andra, men i Bibeln är ingenting banalt. Texten säger inte ”Gud uttalade dessa budord” utan ”dessa ord”. Den judiska traditionen har alltid kallat tio Guds bud för ”de tio orden”. Ordet ”dekalog” betyder just detta. Ändå är de utformade som lagar, de är objektivt sett budord. Varför använder då Bibelns författare här uttrycket ”tio ord”? Varför skriver han inte ”tio budord”?

Vad är det för skillnad på ett bud och ett ord? Budordet är en kommunikation som inte kräver någon dialog. Ordet är tvärtom ett viktigt redskap för en relation som är en dialog. Gud fadern skapar med sitt ord, och hans son är det människoblivna ordet. Kärleken får näring av ord, liksom också fostran och samarbete. Två människor som inte älskar varandra förmår inte kommunicera. När någon talar till vårt hjärta upphör vår ensamhet. Man tar emot ett ord, man ger kommunikation, och budorden är Guds ord: Gud kommunicerar i dessa tio ord och förväntar sig att vi skall svara.

En sak är att motta en order, något annat är att inse att någon försöker tala med oss. En dialog är mycket mer än att kommunicera en sanning. Jag kan säga till er: ”Idag är vårens sista dag, en varm vår, men idag är sista dagen”. Det är en sanning, inte en dialog. Men om jag säger: ”Vad tycker ni om den här våren?”, då inleds en dialog. Budorden är en dialog. Kommunicerar gör man för att man tycker om att prata och för det konkreta goda som förmedlas mellan dem som vill varandra väl genom ord. Deras väl är inga föremål utan personerna själva som ömsesidigt ger sig till varandra i dialog” (jfr den apostoliska maningen Evangelii gaudium 142).

Men denna skillnad är inget konstgjort. Låt oss se efter vad som hände i begynnelsen. Frestaren, djävulen, vill bedra mannen och kvinnan om detta: han vill övertyga dem om att Gud har förbjudit dem att äta frukten av det godas och det ondas träd för att de skall underkasta sig honom. Detta är just utmaningen: när Gud för första gången ger människan en lag, är han då en tyrann som förbjuder och tvingar, eller är han en omtänksam fader som tar hand om sina små och hindrar dem från att förstöra sig själva? Är det ett ord eller ett bud? Den mest tragiska bland alla de lögnen som ormen säger till Eva är tanken att Gud är avundsjuk och possessiv och inte vill ge människan frihet. Händelserna visar på ett dramatiskt sätt att ormen ljög (jfr 1 Mos 2:16-17; 3:4-5) när han lät människan tro att ett ord av kärlek var en order.

Människan står inför detta vägskäl: tvingar Gud på mig saker och ting eller tar han hand om mig? Är Gud härskare eller fader? Gud är fader: glöm aldrig detta. Också i de värsta situationerna måste ni tänka att vi har en fader som älskar oss alla. Är vi hans undersåtar eller söner och döttrar? Denna kamp, inom och utanför oss, pågår ständigt: tusen gånger måste vi välja mellan slavars eller söners och döttrars mentalitet. Budet kommer från härskaren, ordet kommer från fadern.

Den helige Ande är söners ande, Jesu ande. En slavs anda kan bara ta emot lagen som ett förtryck, och det kan leda till två motsatta resultat: ett liv som består av plikter och skyldigheter, eller en våldsam reaktion och ett avståndstagande. Hela kristendomen är en övergång från lagens ord till anden som ger liv (jfr 2 Kor 3:6-17). Jesus är faderns ord, inte faderns dom. Jesus har kommit för att rädda, med sitt ord, inte för att döma oss.

Det märks om en människa har genomlevt denna övergång eller inte. Folk märker om en kristen resonerar som son eller dotter, eller som slav. Och vi själva minns om våra fostrare har tagit hand om oss som fäder och mödrar, eller om de bara har tvingat på oss regler. Budorden är en väg till frihet, för de är faderns ord som gör oss fria på denna vandring.

Världen behöver inte legalism, utan omsorg. Den behöver kristna som har söners och döttrars hjärtan. Glöm inte detta.

3. BEFRIELSEN FRÅN EGYPTEN

27 juni 2018.

Vi fortsätter tala om budorden, som snarare än bud är Guds ord till sitt folk för att det skall gå rätt väg: en faders kärleksfulla ord. De tio orden börjar så här: "Jag är Herren, din Gud, som förde dig ut ur Egypten, ut ur slavlägret" (2 Mos 20:2). Denna inledning verkar inte ha något samband med de egentliga lagarna som följer. Men så är det inte.

Varför utropar Gud sig själv och befrielsen? Därför att man har kommit fram till berget Sinai efter att ha vandrat genom Röda havet: Israels Gud räddar först, och ber sedan om förtroende. Tio Guds bud börjar med Guds generositet. Gud begär aldrig något utan att först ha gett. Aldrig. Först räddar han, först ger han, sedan begär han. Sådan är vår fader, den gode Guden.

Så förstår vi hur viktig den första utsagan är: "Jag är Herren, din Gud". Här finns en relation och en tillhörighet. Gud är ingen främmande: han är "din Gud". Detta kastar ljus över tio Guds bud och avslöjar också hemligheten i det kristna handlandet, för det är samma inställning som hos Jesus, som säger: "Liksom Fadern har älskat mig, så har jag älskat er" (Joh 15:9). Kristus är älskad av fadern och älskar oss med den kärleken. Han utgår inte från sig själv utan från fadern. Ofta misslyckas vi med det vi gör, för vi utgår från oss själva och inte från tacksamheten. Och vart kommer den som utgår från sig själv? Den kommer till sig själv! Den människan är oförmögen att gå ut ur sig själv utan återkommer till sig själv. Det är om denna egoistiska inställning som folk skämtsamt säger: "Den där människan är ett jag, jag med mig och för mig". Den människan utgår från sig själv och återkommer till sig själv.

Det kristna livet är först och främst ett tacksamt svar till en generös fader. De kristna som bara gör sina plikter visar så att de inte har någon personlig erfarenhet av den Gud som är "vår". Jag måste göra detta, detta och detta... Bara plikter. Men något fattas dig! Vad är grunden för denna plikt? Grunden för denna plikt är Gud faderns kärlek, som först ger och sedan befaller. Att sätta lagen före relationen hjälper inte trovandringen. Hur kan en ung människa vilja vara kristen, om vi utgår från plikter, uppgifter och konsekvens, och inte från befrielsen? Men att vara kristen är en vandring i befrielse! Budorden befriar dig från din egoism, och de befriar dig eftersom där finns Guds kärlek som leder dig framåt. Kristen fostran bygger inte på viljestyrka, utan på att man tar emot räddningen, på att man låter sig älskas: först Röda havet, sedan berget Sinai. Först räddningen: Gud räddar sitt folk i Röda havet; på berget Sinai talar han sedan om för det vad det skall göra. Men det folket

vet att det gör dessa saker för att det har räddats av en fader som älskar detta folk.

Tacksamhet är ett kännetecken för ett hjärta som besökts av den heliga anden. För att lyda Gud måste man först och främst minnas hans välgärningar. Den helige Basilius säger: "Den som inte låter dessa välgärningar falla i glömska, riktar in sig på goda dygder och rättfärdighetens gärningar" (Korta regler, 56). Vart leder allt detta? Till att lära sig att minnas; Gud har gjort så mycket gott för var och en av oss! Hur generös är inte vår himmelske fader! Nu tänkte jag föreslå att ni övar er i tystnad. Var och en svarar i sitt hjärta. Hur mycket gott har inte Gud gjort för mig? Detta är frågan. Och detta är Guds befrielse. Gud gör mycket gott och befriar oss.

Ändå kan någon känna att han eller hon inte fått uppleva Guds befrielse på riktigt. Det kan hända. Det kan hända att man ser in i sig själv och finner plikt-känsla, slavars anda, inte söners och döttrars. Vad gör man då? Man gör som det utvalda folket. Andra Mosebok säger: "Israeliterna suckade under sin trældom. De ropade i sin nöd, och deras klagan steg upp till Gud. När Gud hörde deras jämmer tänkte han på sitt förbund med Abraham, Isak och Jakob och tog sig an israeliterna och gav sig till känna för dem" (2 Mos 2:23-25). Gud tänker på mig.

Guds befriande gärning inleder tio Gud bud och är svaret på denna klagan. Vi räddar oss inte själva, men från oss kan ett rop på hjälp utgå: "Herre, rädda mig, Herre visa mig vägen, Herre, smek mig. Herre ge mig litet glädje". Detta är ett rop som ber om hjälp. Detta är vår uppgift: att be om att befrias från egoism, från synd, från slaveriets kedjor. Detta rop är viktigt, det är bön, det är medvetenhet om det som ännu är förtryckt och inte befriat i oss. Det finns så mycket i vår själ som inte befriats. "Rädda mig, hjälp mig, befria mig". Detta är en bra bön till Herren. Gud väntar på detta rop, för han kan och vill bryta våra bojar. Gud har inte kallat oss till livet för att vi skall förbli förtryckta, utan för att vi skall vara fria och leva i tacksamhet, och med glädje lyda honom, som har gett oss så mycket, mycket mer än vad vi någonsin kan ge honom. Det är viktigt. Må Gud alltid vara välsignad för allt han har gjort, gör och skall göra i oss!

FÖRSTA BUDET: DU SKALL INTE HA ANDRA GUDAR VID SIDAN AV MIG

4. AVGUDAR

1 augusti 2018

Vi har hört de första av tio Guds bud: "Du skall inte ha andra gudar vid sidan av mig" (2 Mos 20:3). Det är viktigt att se närmare på avgudadyrkan, som är ett viktigt och aktuellt ämne.

Detta bud förbjuder avgudar eller bilder av allt som finns: allt kan nämligen användas som en avgud. Vi talar om en mänsklig tendens som inte skonar varken troende eller ateister. Vi kristna kan exempelvis fråga oss: vilken är min verkliga Gud? Är det den ena och treeniga kärleken, eller är det min image, min personliga karriär, kanske också i kyrkan? "Avgudadyrkan har inte bara att göra med hedendomens felaktiga gudsdyrkan. Den förblir en ständig frestelse för tron. "Den består av att göra något till Gud som inte är Gud" (Katolska kyrkans katekes, 2113).

Vad är en "gud" rent existentiellt? Det är något som är mittpunkten för mitt liv, något som avgör vad jag gör och tänker. Man kan växa upp i en formellt kristen familj men som i verkligheten är beroende av referenspunkter utanför evangeliet. Människan kan inte leva utan att ha något i sitt livs mitt. Världen erbjuder ett "snabbköp" av avgudar, som kan vara föremål, bilder, tankar, roller. Till exempel, också bönen. Vi skall be till Gud, vår fader. Jag minns en gång när jag besökte en församling i stiftet Buenos Aires för att fira mässan och sedan skulle fira konfirmation i en annan församling en kilometer längre bort. Jag gick till fots genom en fin park. Men i den parken stod mer än 50 bord, vart och ett med två stolar, och där satt folk mitt emot varandra. Vad gjorde de? De läste framtiden i tarotkort. De gick dit för att "tillbe" sin avgud. I stället för att be till Gud som är framtidens försyn, gick de dit för att läsa framtiden i korten. Detta är vår tids avgudadyrkan. Hur många av er har bett någon läsa er framtid i tarotkort? Hur många har bett någon läsa framtiden i era händer i stället för be till Herren? Detta är skillnaden: Herren lever; de andra är avgudar, meningslös avgudadyrkan.

Hur utvecklas en avgudadyrkan? Budordet beskriver flera olika faser: "Du skall inte göra dig någon bildstod eller avbild [...]. Du skall inte tillbe dem eller tjäna dem" (2 Mos 20:4-5).

Det grekiska ordet för avgud, "eidolon", kommer av ett verb som betyder "att se". En avgud är något man ser, och som sedan blir en fix idé, en besatthet. Avguden är i själva verket att se sig själv i föremål eller projekt. Denna mekanism använder till exempel reklamen: jag ser ett föremål men uppfattar en bil, en smartphone, ett jobb – eller något annat – som ett sätt att förverkliga mig själv och att tillfredsställa mina grundläggande behov. Och därför söker jag den, talar om den, tänker på den: tanken att äga det föremålet eller att förverkliga mina planer, att få det där jobbet, tycks vara en underbar väg till lyckan, ett torn som når himlen (jfr 1 Mos 11:1-9), och allt annat underordnas detta mål.

Så träder man in i den andra fasen; "Du skall inte tillbe dem". Avgudar kräver tillbedjan och riter. Man faller ned inför dem och offrar allt för dem. I antiken offrade man människor till avgudarna, men också idag: för karriären offrar man sina barn, genom att försumma dem eller genom att helt enkelt inte skaffa några; skönheten kräver människooffer. Oändliga timmar framför spegeln! Somliga människor, somliga kvinnor, hur lång tid tar de på sig för att sminka sig? Detta är också en avgudadyrkan. Det är inget fel att sminka sig, men på ett normalt sätt, inte för att bli en gudinna. Skönheten kräver människooffer. Vill man bli berömd måste man offra sig själv, sin oskuld och sin äkthet. Avgudar kräver blod. Pengar stjälar livet, och njutning leder till ensamhet. Ekonomiska strukturer offrar människoliv för att tjäna mer. Varför är så många människor arbetslösa? Därför att ibland beslutar företagsledare att avskeda folk för att tjäna mer pengar. Pengarnas avgud. Man lever så i hyckleri och gör vad andra förväntar sig, för att självhävdelsens gud kräver det. Och så förstör man liv och familjer och man lämnar unga i destruktiva förebilders våld för att tjäna mer. Också droger är en avgud. Många unga förstör sin hälsa, rentav sitt liv, med att tillbe drogernas avgud.

Så kommer vi fram till det tredje, mest tragiska stadiet: "Du skall inte tjäna dem", säger budet. Avgudar förslavar. De utlovar lycka men ger den inte. Så lever man för ett föremål eller för en vision och drivs in i en spiral av självförstörelse i väntan på ett resultat som aldrig kommer.

Kära bröder och systrar, avgudar utlovar liv men stjälar det istället. Den sanne Guden begär inte vårt liv utan ger oss det. Den sanne Guden erbjuder sig inte att beskydda vår framgång, han lär oss att älska. Den sanne Guden begär inte våra barn, han lämnar ut sin son till oss. Avgudarna målar upp hypoteser om framtiden och gör att vi föraktar nuet. Den sanne Guden lär oss att leva i varje dags verklighet, i det påtagliga, inte i illusioner om framtiden. Idag och i morgon och i övermorgon vandrar vi på vägen till framtiden. Den sanne Gudens påtaglighet mot de flytande avgudarna. Jag uppmanar er idag att tänka efter: hur många avgudar har jag, eller vilken är min favoritavgud? Att erkänna sin egen avgudadyrkan är början på nåden, det låter oss slå in på kärlekens väg. Kärleken är nämligen oförenlig med avgudadyrkan. Om något blir absolut och inte får röras, då är det viktigare än en make eller maka, än ett barn, än en vänskap. Binder man sig för hårt till ett föremål eller till en idé blir man blind för kärleken. När vi så följer avgudar, en avgud, kan vi rentav förneka vår far, vår mor, våra barn, vår make eller maka, familjen... våra käraste. Bär med er detta i hjärtat: avgudarna själva vår kärlek, avgudarna gör oss blinda för kärleken, och för att älska på riktigt måste man vara fri från alla avgudar.

Vilken är min avgud? Ta den och kasta ut den från fönstret!

5. GULDKALVEN

8 augusti 2018

Idag fortsätter vi med avgudadyrkan, för det är viktigt att förstå vad den handlar om. Vi utgår från avguden framför alla andra, guldkalven, som vi läser om i Andra Mosebok (32:1-18). Denna episod äger rum i öknen, där folket väntar på Mose som hade gått upp på berget för att få vägledning av Gud.

Vad är öknen? Den är en plats av ovisshet och osäkerhet. I öknen finns ingenting, varken vatten, makt eller skydd. Öknen är en bild av människolivet vars tillvaro är osäker och inte har några okränkbara garantier. Denna osäkerhet gör att människan bär på grundläggande bekymmer, som Jesus nämner i evangelierna: "Vad skall vi äta? Vad skall vi dricka? Vad skall vi ta på oss?" (Matt 6:31). Detta är de grundläggande bekymren, och öknen framkallar dem.

Och där i öknen sker något som leder till avgudadyrkan. "Det dröjde innan Mose kom ner från berget" (2 Mos 32:1). Han stannade där uppe i fyrtio dagar och folket tappade tålamodet. De saknade en ledare som kunde göra dem trygga, och så kunde det inte fortsätta. Då begär folket en synlig gud – detta är fällan i vilket folket faller – för att få identitet och ledning. De säger till Aron: "Gör oss en gud som kan gå framför oss!" "Gör oss en ledare!" Människonaturen vill inte ha ovisshet, vilket öknen är, och söker därför en hemmagjord religion. Om Gud inte visar sig gör vi själva en skraddarsydd gud. Inför en avgud riskerar man inte att få ett kall som tvingar en att överge den egna tryggheten, för avgudarna har "mun men kan inte tala, ögon men kan inte se" (Ps 115:5). Så förstår vi att avguden är ett svepskäl för att sätta sig själv i verklighetens mittpunkt och tillbe våra händers verk (Encyklikan Lumen fidei, 13).

Aron förmår inte stå emot folkets krav och skapar en guldkalv. Kalven hade en dubbel betydelse i forntidens Mellanöstern. Å ena sidan stod den för fruktbarhet och överflöd, å den andra för energi och kraft. Men framför allt är den av guld och därför är den en symbol för rikedom, framgång, makt och pengar. Dessa är de stora avgudarna: framgång, makt och pengar. Dessa är de eviga frestelserna. Detta är vad guldkalven är: en symbol för alla önskemål som ger en illusion av frihet och som istället förslavar, för avgudar förslavar alltid. De fascinerar och du går dit. Så som ormen fascinerar en fågel som inte förmår röra sig och så kan ormen ta den. Aron förmådde inte stå emot.

Men allt kommer av oförmågan att förlita sig framför allt på Gud, att låta all vår visshet ligga i honom, att låta

honom ge sant djup åt vårt hjärtas längtan. Det gör att man också kan utstå svaghet, osäkerhet och ovisshet. Förtröstan på Gud gör oss starka i svaghet, osäkerhet och också i ovisshet. Om inte Gud får första platsen faller man lätt ned i avgudadyrkan och nöjer sig med ynkliga löften. Men detta är en frestelse som vi alltid läser om i Bibeln. Det kostade inte Gud mycket att befria folket ur Egypten, han gjorde det med tecken på makt och kärlek. Guds stora insats var att ta bort Egypten ur folkets hjärta. Och ännu fortsätter Gud att arbeta på att ta bort det ur våra hjärtan. Detta är Guds stora insats: att ta bort "det Egypten" som vi bär på, som är avgudadyrkans lockelse.

När man tar emot Jesu Kristi Gud, han som var rik och blev fattig för vår skull (jfr 2 Kr 8:9), då upptäcker man att det inte är en olycka att erkänna sin egen svaghet. Det är förutsättningen för att man skall kunna öppna sig för honom som verkligen är stark. Genom svaghetsens port träder Guds frälsning in (jfr 2 Kor 12:10). Det är i sin egen otillräcklighet som människan öppnar sig för Guds faderlighet. Människans frihet kommer av att låta den verkliga Guden vara den ende Herren. Och det låter oss acceptera vår egen bräcklighet och ta avstånd från vårt hjärtas avgudar.

Vi kristna vänder vår blick till den korsfäste Kristus (jfr Joh 19:37), som är svag, föraktad och som avklätts allt han ägde. Men i honom uppenbaras den sanne Gudens ansikte, härligheten hos kärleken, inte hos förrädiska lockelser. Jesaja säger: "Hans sår gav oss bot" (53:5). Vi har botats just av svagheten hos en man som var Gud, av hans sår. Och genom våra svagheter kan vi öppna oss för Guds frälsning. Vi blev botade av honom som blev fattig, som tog emot misslyckandet, som tog på sig vår ovisshet ända till slutet för att fylla den med kärlek och kraft. Han kommer för att uppenbara Guds faderskap för oss. I Kristus är vår bräcklighet inte längre en förbannelse utan en plats där vi möter Fadern, som är en källa till ny kraft från ovan.

ANDRA BUDET: DU SKALL INTE MISSBRUKA HERRENS, DIN GUDS NAMN

6. GUDS NAMN

22 augusti 2018

Vi fortsätter våra kateketiska tal om budorden, och idag skall vi se närmare på budordet "Du skall inte missbruka Herrens, din Guds, namn" (2 Mos 20:7). Vi tolkar detta ord som en uppmaning att inte skymfa Guds namn och att inte använda det i otid. Denna klara innebörd förbereder oss för att förstå dessa dyrbara ord mer på djupet.

Låt oss lyssna närmare. [påven kommenterar här den italienska bibelöversättningen "non pronuncerai il nome del Signore invano", ung. "du skall inte uttala Herrens namn i onödan"]. Orden "Du skall inte uttala" översätter ett uttryck som bokstavligen betyder, både på hebreiska och grekiska, "du skall inte ta på dig, du skall inte bära".

Uttrycket "i otid" [it. "invano"] är tydligare och betyder: "i det tomma, i onödan". Det syftar på något tomt, något som saknar innehåll. Det är typiskt för hyckleri, formalism och lögn att använda Guds ord och namn i det tomma, utan sanning.

I Bibeln syftar namnet på tingens och särskilt personernas innersta sanning. Namnet uttrycker ofta ett uppdrag. Så får Abram i Första Mosebok (jfr 17:5) och Simon Petrus i evangelierna (jfr Joh 1:42) nya namn för att visa att deras liv har fått en ny inriktning. Att verkligen lära känna Guds namn förvandlar livet: när Mose lär känna Guds namn förvandlas historien (jfr 2 Mos 3:13-15).

I de judiska riterna förkunnas Guds namn högtidligt på den stora förlåtelsens dag, och folket förlåts, för genom namnet får man kontakt med Guds eget liv som är barmhärtighet. Att "ta på sig Guds namn" betyder att ta på oss hans verklighet, att träda in i en stark relation, en nära relation till honom. För oss kristna är detta budord en uppmaning att minnas att vi har döpts "i Faderns och Sonens och den helige Andes namn", som vi säger varje gång vi gör korstecknet, för att leva våra vardagsgärningar i en verklig och djupt känd gemenskap med Gud, i hans kärlek. Och apropå detta, att göra korstecknet, skulle jag vilja insistera än en gång: lär barnen att göra korstecknet! Har ni sett hur barnen gör? Om du säger till barnen: "Gör korstecknet", gör de något som de inte vet vad det är. De kan inte göra korstecknet! Lär dem att göra det i Faderns, Sonens och den helige Andes namn. Barnets första trosgärning. Det är en uppgift för er: att lära barnen att göra korstecknet.

Man kan undra: är det möjligt att ta på sig Guds namn på ett hycklande sätt, som en tom formalitet? Tyvärr är svaret ja: ja, det är möjligt. Man kan leva i en falsk relation till Gud. Jesus sade det om de skrifflärda: de gjorde saker och ting, men de gjorde inte vad Gud ville. De talade om Gud, men de gjorde inte Guds vilja. Och det råd som Jesus ger är: "Gör som de säger, inte som de gör". Man kan leva i en falsk relation till Gud som de. Och detta budord är just en inbjudan att ha en relation till Gud som inte är falsk, utan hyckleri, en relation där vi anförtror oss åt honom med allt vad vi är. I sista hand är det bara teorier till den dag vi riskerar vår tillvaro med Herren och verkligen får erfara att i honom finns livet.

Detta är kristendom som rör vid hjärtat. Varför förmår helgonen röra vid hjärtat? För helgonen talar inte bara, de rör och berör! Hjärtat rör sig när en helig människa talar till oss. Och det sker för i helgonen ser vi vad vårt hjärta längtar efter på djupet: äkthet, sanna relationer, radikalitet. Och det ser man också i helgon i vår omgivning: till exempel alla de föräldrar som ger sina barn en förebild genom ett konsekvent, enkelt, hederligt och generöst liv.

Om allt fler kristna tar på sig Guds namn utan falskhet – och så praktiserar den första bönen i Fader vår, "helgat varde ditt namn" [Bibel 1981 "låt ditt namn hållas heligt"] – skall kyrkans förkunnelse vinna fler åhörare och bli mer trovärdig. Om vårt konkreta liv visar Guds namn, då ser man hur viktigt dopet är och vilken stor gåva eukaristin är, vilken sublim förening det finns mellan vår kropp och Kristi kropp: Kristus i oss och vi i honom!

Förenade! Detta är inte hyckleri, detta är sanning. Det är inte att tala eller be som en papegoja, detta är att be med hjärtat, att älska Herren.

Efter Kristi kors kan ingen förakta sig själv och se ned på sin egen tillvaro. Ingen, aldrig! Vad han eller hon än har gjort. För alla våra namn vilar på Kristi axlar. Han bär oss! Det är mödan värt att ta på sig Guds namn eftersom han bär vårt namn in i det sista, också det onda som finns i oss: han bär oss för att förlåta oss, för att lägga ned sin kärlek i våra hjärtan. Därför förkunnar Gud i detta budord: ”Ta mig på dig, för jag har tagit på mig dig”.

Vem som helst kan åkalla Herrens heliga namn, han som är trogen och den barmhärtiga kärleken själv, vilken belägenhet man än befinner sig i. Gud skall aldrig säga nej till ett hjärta som åkallar honom uppriktigt.

TREDJE BUDET: TÄNK PÅ ATT HÅLLA SABBATSDAGEN HELIG

7. VILA

5 september 2018

Vår resa genom Tio Guds bud leder oss idag till budet om vilodagen. Det verkar vara ett bud som är lätt att följa, men det är ett felaktigt intryck. Det är verkligen inte lätt att vila, för det finns en falsk vila och en äkta vila. Men hur kan vi känna igen dem?

Vår tids samhälle törstar efter underhållning och semester. Underhållningsindustrin blomstrar, och reklamen framställer den ideala världen som en nöjespark där alla har roligt. Dagens syn på livet betonar inte verksamhet och engagemang så mycket som nöjen. Man skall tjäna pengar för att ha roligt och få tillfredsställelse. Idealbilderna är den av en framgångsrik människa som har råd med omfattande och olika fält av njutning. Men denna mentalitet leder till otillfredsställelsen i en tillvaro som bedövats av nöjen som inte är vila utan alienation och verklighetsflykt. Människan har aldrig vilat sig så mycket som idag, och ändå har människan aldrig erfarit så mycken tomhet som idag! Alla dessa möjligheter av nöjen, underhållning, kryssningar och resor ger inte hjärtats fullhet. De ger inte ens vila.

Tio Guds bud söker och finner problemets kärna genom att kasta ett annorlunda ljus över vad vila är. Budet innehåller något alldeles särskilt: en motivation. Vilan i Herrens namn har en exakt orsak: ”Ty på sex dagar gjorde Herren himlen och jorden och havet och allt vad de rymmer, men på den sjunde dagen vilade han. Därför har Herren välsignat sabbatsdagen och gjort den till en helig dag” (2 Mos 20:11).

Detta syftar på avslutningen av skapelsen när Gud säger: ”Gud såg att allt som han hade gjort var mycket gott” (1 Mos 1:31). Och då börjar vilodagen, som är Guds glädje över vad han har skapat. Det är en dag för kontemplation och välsignelse.

Vad är då vila enligt detta budord? Det är en stund av kontemplation, av lovsång, inte av underhållning. Det är en tid för att betrakta verkligheten och säga: livet är vackert! I Tio guds bud är inte vilan en verklighetsflykt utan ett sätt att välsigna verkligheten. För oss kristna är eukaristin mittpunkten av Herrens dag, söndagen, och eukaristi betyder ”tacksägelse”. Det är en dag för att säga till Gud: tack Herre för livet, för din barmhärtighet, för alla dina gåvor. Söndagen är inte till för att utplåna alla andra dagar utan för att minnas dem, välsigna dem och försonas med livet. Många människor har alla möjligheter att roa sig, men har inte försonats med livet! Söndagen är en dag för att försonas med livet och säga: livet är dyrbart; det är inte lätt, ibland är det smärtsamt, men det är dyrbart.

När vi leds in i den äkta vilan är det Gud som verkar i oss, men det kräver av oss att vi avlägsnar oss från förbannelsen och dess lockelse (jfr Den apostoliska maningen Evangelii gaudium, 83). Det är lätt att låta hjärtat vara olyckligt och att betona orsakerna till missnöje. Välsignelse och glädje innebär att öppna sig för det goda som är hjärtats vuxna rörelse. Det goda är kärleksfullt och tvingar sig aldrig på. Det är något man väljer.

Frid är något man väljer, inget som man kan tvinga på andra och inget som man finner av en tillfällighet. När människan avlägsnar sig från sitt hjärtas bittra veck, behöver hon försonas med det hon flyr ifrån. Man måste försonas med sin egen historia, med alla de händelser man inte kan acceptera, med de svåra delarna av ens egen tillvaro. Jag frågar er: har var och en av er försonats med sin historia? En fråga att fundera på: har jag försonats med min historia? Den sanna friden är nämligen inte att ändra sin egen historia utan att ta emot den, sätta värde på den, så som den blev.

Ofta har vi mött sjuka kristna som har tröstat oss med en frid som man inte finner hos hedonister som slår runt! Och vi har sett ödmjuka och fattiga människor glädja sig över små glädjeämnen med en lycka som förde tanken till evigheten.

Herren säger i Femte Mosebok: "Jag tar i dag himmel och jord till vittnen på att jag har ställt dig inför liv och död, välsignelse och förbannelse. Du skall välja livet, så att du och dina efterkommande får leva" (30:19). Detta val är jungfru Marias "ja", det är att öppna sig för den Heliga Anden som låter oss gå i Kristi fotspår, han som överlämnar sig till Fadern i den mest dramatiska stunden och så slår in på den väg som leder till uppståndelsen.

När blir livet vackert? När man börjar uppskatta det, oavsett vilken vår historia är. När man börjar undra om det kanske inte är så att allt är nåd, och denna heliga tanke river vår inre mur av otillfredsställelse och låter den äkta vilan börja. Livet blir vackert när man öppnar hjärtat för försynen och upptäcker att det är sant som psaltarpsalmen säger: "Bara hos Gud finner jag ro" (62:2). Det är en vacker mening som står där i psaltarpsalmen: "Bara hos Gud finner jag ro".

8 BEFRIELSE FRÅN SLAVERI

12 september 2018

I dagens kateketiska tal återvänder vi till det tredje budet, det som handlar om vilodagen. Tio Guds bud förkunnas i Andra Mosebok och upprepas i Femte Mosebok med nästan samma ord, med undantag för detta tredje ord, där det finns en viktig skillnad. I Andra Mosebok är skälet till vilan att välsigna skapelsen, men i Femte Mosebok är det i stället att minnas slutet på slaveriet. Denna dag skall slaven vila som sin herre för att fira minnet av befrielsens påsk.

En slav är en som inte får vila. Men det finns olika slags slaveri, både yttre och inre. Det finns yttre tvång och förtryck, liv som kidnappas av våld och andra typer av orättvisor. Sedan finns det också inre fångelser, som till exempel psykologiska blockeringar, komplex, personlighetsbegränsningar och annat. Finns det vila i sådana betingelser? Kan en instängd eller förtryckt människa ändå vara fri? Kan en människa som plågas av inre svårigheter vara fri?

Det finns faktiskt människor som till och med i fångelse förmår leva i en stor själslig frihet. Tänk på den helige Maximilian Kolbe eller kardinal Van Thuan, som förvandlade dunkelt förtryck till platser av ljus. Det finns också människor som präglas av stor inre bräcklighet men som ändå känner barmhärtighetens lugn och förmår förmedla den till andra. Guds barmhärtighet befriar oss. Och när du möter Guds barmhärtighet har du en stor inre frihet och förmår också förmedla den. Därför är det så viktigt att öppna sig för Guds barmhärtighet för att inte vara slavar under oss själva.

Vad är då sann frihet? Är det kanske valfrihet? Säkert är detta en del av friheten, och vi gör vad vi kan för att varje man och kvinna skall åtnjuta den (jfr Andra Vatikankonciliet pastorala konstitution Gaudium et spes, 73). Men vi vet mycket väl att det inte räcker att kunna göra som man vill för att vara fria på riktigt och inte heller för att vara lyckliga. Sann frihet är mycket mer.

Det finns nämligen ett slaveri vars kedjor är värre än ett fångelse, värre än en ångestattack, värre än varje slags tvång: det är slaveriet under ens eget jag. Dessa människor som speglar sig hela dagen för att se sitt jag. Och det egna jaget är större än ens egen kropp. De är slavar under sitt jag. Jaget kan bli en plågoande som torterar människan var hon än är och tillfoga henne det djupaste betryck, det som kallas "synd", som inte bara handlar om att bryta mot en regel utan om tillvarons misslyckande och om att leva som slavar (jfr Joh 8:34). Synden är i sista hand att säga och göra jaget. "Jag vill göra detta och jag bryr mig inte om ifall det finns en gräns, om det finns ett bud, jag bryr mig inte ens om ifall det finns kärlek".

Jaget tänker vi till exempel i människans lidelser: frossaren, den otuktige, den girige, den vrede, den avundsjuke, den lättjefulle, den högmodige – och så vidare – är alla slavar under sina laster, som behärskar och plågar dem. Det finns ingen frid för frossaren, för frosseriet är magens hyckleri, som är full men som låtsas vara tom. En hycklande mage gör oss till frossare. Vi är slavar under en hycklande mage. Det finns ingen frid för frossaren och den otuktige som måste leva av njutningar. Habegäret förstör den girige, de samlar alltid på pengar och

skadar andra. Vredens eld och avundens mal förstör relationer. Någon har skrivit att avund gör kroppen och själen gul, som när en människa drabbas av hepatit och blir gul. De avundsjuka har en gul själ, för de kan aldrig åtnjuta friskheten i själens hälsa. Avundsjukan förstör. Lättjan som undviker varje möda gör oss oförmögna att leva; den högmodiga egocentrismen – det jag som jag talade om – gräver en vallgrav mellan sig själv och andra.

Kära bröder och systrar, vem är det då som verkligen är slav? Vem är den som aldrig finner vila? Den som inte förmår älska! Och alla dessa laster, dessa synder, denna egoism avlägsnar oss från kärleken och gör oss oförmögna att älska. Vi blir slavar under oss själva och förmår inte älska, för kärlek är alltid kärlek till andra.

Det tredje budet, som uppmanar oss att fira befrielsen genom att vila, är för oss kristna en profetia om Herren Jesus, som bryter syndens inre slaveri och gör människan förmögen att älska. Sann kärlek är sann frihet: den gör att vi inte är beroende av ägandet, återuppbygger relationer, förmår ta emot och sätta värde på nästan, förvandlar varje möda till en glad gåva och gör att vi förmår leva i gemenskap. Kärleken gör oss fria också i fängelse, också om vi är svaga och begränsade.

Detta är den frihet vi får av vår återlösare, vår Herre Jesus Kristus.

FJÄRDE BUDET: VISA AKTNING FÖR DIN FAR OCH DIN MOR

9. VI KAN ALLA VARA LYCKLIGA

19 september 2018

På vår resa genom de Tio orden kommer vi idag fram till budet om fadern och modern. Det talas om den aktning man är skyldig sina föräldrar. Vad är denna aktning? Det hebreiska ordet syftar på ära och värde, bokstavligen ”tyngd”, verklighetens konsistens. Det är inte fråga om yttre former utan om sanningen. Att ära Gud betyder, i Bibeln, att erkänna hans verklighet, räkna med hans närvaro. Det tar sig uttryck också i riter, men innebär först och främst att ge Gud rätt plats i tillvaron. Att visa aktning för sin far och sin mor är alltså att erkänna deras betydelse också med konkreta gärningar som uttrycker hängivenhet, kärlek och omsorg. Men det handlar inte bara om detta.

Det fjärde ordet har ett särdrag: det är ett bud som omfattar en konsekvens. Det säger nämligen: “Visa aktning för din far och din mor, så som Herren, din Gud, har befallt dig, så att du får leva länge och det går dig väl i det land som Herren, din Gud, ger dig” (5 Mos 5:16). Det är bara här, när Femte Mosebok talar om relationen till föräldrarna, som det talas om välgång.

Denna mångtusenåriga vishet förklarar vad humanvetenskapen har upptäckt för bara drygt ett århundrade sedan, nämligen att barndomen präglar hela vårt liv. Ofta kan det vara lätt att förstå om en människa har växt upp i en sund och balanserad miljö. Det är lika lätt att märka om en människa kommer från erfarenheter av att ha övergetts eller utsatts för våld. Vår barndom är som ett slags vattenfast färg, det märks i ens gester, i hur man är, även om somliga försöker dölja sitt smärtsamma ursprung.

Men det fjärde budet säger mer än så. Det talar om inte om goda föräldrar, det säger inte att fäder och mödrar måste vara perfekta. Det talar om vad barnen gör, oavsett föräldrarnas förtjänster, och säger något intressant och befriande: även om inte alla föräldrar är goda och inte alla får en fridfull barndom, så kan ändå alla barn bli lyckliga, för det beror på deras tacksamhet mot dem som fött dem om de skall uppnå ett fullt och lyckligt liv.

Tänk vad detta ord kan vara konstruktivt för alla de unga som vuxit upp i smärta och för alla dem som fått lida under sin ungdom. Många helgon – och mängder av kristna – har efter en smärtsam barndom levt ett ljus liv, eftersom de, tack vare Jesus Kristus, har försonats med livet. Tänk på den unge man som idag är salig och som nästa månad blir helgon, (Nunzio) Sulprizio, som 19 år gammal gick bort (1836) efter att ha försonats med mycken smärta, för hans hjärta var fullt av frid och han hade aldrig tagit avstånd från sina föräldrar. Tänk på den helige Camillo av Lellis, som efter en oordnad barndom byggde upp ett liv av kärlek och tjänande; på den heliga Giuseppina Bakhita, som växte upp i fasansfullt slaveri, eller på den salige Carlo Gnocchi, föräldralös och fattig; och också på den helige Johannes Paulus II, som präglades av att han förlorat sin mor när han var liten.

Oavsett vilken historia människan kommer ifrån får hon av detta bud en riktning som leder till Kristus. Det är i honom som den sanne Fadern visar sig, han som erbjuder oss att “födas på nytt” (jfr Joh 3:3-8). Vårt livs gåtor lysas upp när vi upptäcker att Gud alltid har förberett för oss ett liv som hans barn, där allt vi gör är ett uppdrag vi fått av honom.

Våra sår börjar bli möjligheter när nåden låter oss upptäcka att den verkliga gåtan inte längre är “varför” utan “för vem”, för vem har detta hänt mig? Vad ville Gud att jag skulle göra när han formade mig genom min historia? Här vänds allt upp och ned, allt blir dyrbart, allt blir konstruktivt. Hur kan kärlekens ljus göra också min sorgliga och smärtsamma erfarenhet till en källa till räddning för andra? Så kan vi börja visa aktning för våra föräldrar med friheten hos vuxna barn och med barmhärtigt acceptering av deras begränsningar.

Visa aktning för våra föräldrar: de har gett oss livet! Om du har avlägsnat dig från dina föräldrar, gör en an-

strängning och återvänd till dem, kanske är de gamla... De har gett dig livet. Bland oss finns vanan att säga fula ting, också fula ord... Förolämpa aldrig andras föräldrar. Aldrig! Bestäm dig för detta idag: från och med idag skall jag aldrig förolämpa någon annans mamma eller pappa. De har gett den personen livet! De får inte förolämpas.

Vi har fått detta underbara liv som en gåva, inte som ett tvång. Att pånyttfödas i Kristus är en nåd som vi skall ta emot i frihet (jfr Joh 1:11-13), och det är skatten i vårt dop, där den heliga Ande gör att vi bara har en enda Fader, han som är i himlen (jfr Matt 23:9; 1 Kor 8:6; Ef 4:6).

FEMTE BUDET: DU SKA INTE DRÄPA

10. LIVETS VÄRDE

10 oktober 2018

Dagens kateketiska tal handlar om det femte ordet: du skall inte döda. Det femte budordet: ”Du skall inte döda”. Vi är redan i den andra delen av Tio Guds bud, den som handlar om förhållandet till nästan. Detta budord reser sig med sin kortfattade och kategoriska formulering som en försvarsmur omkring de mänskliga relationernas grundläggande värdegrund. Och vilken är den grundläggande värdegrunden i mänskliga relationer? Det är livets värde. Därför ”skall du inte döda”.

Man skulle kunna säga att allt ont som begås i världen kan sammanfattas i detta: förakt för livet. Livet angrips av krig, av organisationer som suger ut människan – vi läser mycket om detta i tidningarna eller ser på tv-nyheterna –, utsugning av skapelsen och slit- och slängkultur, och alla system som låter människans tillvaro styras av opportunistiska beräkningar, medan ett skandalöst antal människor lever i ett tillstånd som är ovärdigt människan. Detta är ett förakt för livet och är på något sätt mord.

Ett motsägelsefullt tillvägagångssätt tillåter också att man släcker människolivet i moderns sköte för att värna om andra rättigheter. Men hur kan det vara terapeutiskt, civilt eller ens mänskligt att utplåna oskyldigt och försvarslöst liv som just är på väg att slå ut som en blomma? Jag frågar er: är det rätt att ”göra sig av med” ett människoliv för att lösa ett problem? Är det rätt att hyra en yrkesmördare för att lösa ett problem? Det får man inte, det är inte rätt att ”göra sig av med” en människa, även om hon är liten, för att lösa ett problem. Det är som att hyra en yrkesmördare för att lösa ett problem.

Varifrån kommer allt detta? Var uppstår våld och förskjutande av livet? De kommer av rädsla. Att ta emot en annan människa är en utmaning mot individualismen. Låt oss tänka på när man upptäcker att ett nytt människoliv bär på ett handikapp, kanske ett svårt sådant. I dessa dramatiska fall behöver föräldrarna stöd och solidaritet för att klara av situationen och övervinna en förstälig rädsla. Istället får de ofta förhastade råd att avbryta graviditeten. Att ”avbryta en graviditet” betyder att ”göra sig av” med någon direkt.

Ett sjukt barn är som alla behövande på jorden, som en gammal människa som behöver hjälp, som många fatiga som har svårt att klara sig själva. Den som verkar vara ett problem är i själva verket en gåva från Gud, som kan befria mig från min självupptagenhet och låta mig växa i kärleken. Det sårbara livet visar oss utvägen, vägen som räddar oss från en tillvaro som är inkrökt i sig själv, och visar oss kärlekens glädje. Och här tänkte jag stanna upp för att tacka alla volontärer, det italienska volontärbudet som är det starkaste jag känner till. Tack.

Vad leder människan till att förkasta livet? Det är denna världens avgudar: pengar – det är bäst att vi gör oss av med den här för det blir dyrt - makt, framgång. Men dessa är fel måttstockar för att värdera livet. Vilken är livets enda autentiska måttstock? Det är kärleken, kärleken med vilken Gud älskar livet! Kärleken med vilken Gud älskar livet: detta är måttstocken. Kärleken med vilken Gud älskar varje människoliv.

Vilken är den positiva innebörden i ordet ”du skall inte döda”? Att Gud ”älskar livet”, som vi nyss hörde i bibel-läsningen.

Livets hemlighet avslöjas i hur Guds Son har behandlat livet, han som blev människa för att på korset ta på sig förkastelse, svaghet, fattigdom och lidande (jfr Joh 13:1). I varje sjukt barn, i varje svag gamling, i varje desperat migrant, i varje bräckligt och hotat människoliv söker Kristus oss (jfr Matt 25:34-46), han söker vårt hjärta, för att visa oss kärlekens glädje.

Det är mödan värt att ta emot varje liv, för varje människa är värd Kristi eget blod (jfr 1 Pet 1:18-19). Man får inte förakta något som Gud har älskat så!

Vi måste säga till världens män och kvinnor: förakta inte livet! Inte andras liv, men inte heller ert eget; också för det gäller budet: ”Du skall inte döda”. Till många unga måste vi säga: förakta inte din tillvaro! Sluta förkasta Guds verk! Du är Guds verk! Undervärdera dig inte, förakta dig inte, med beroenden som förstör dig och leder dig till döden!

Ingen får värdera livet enligt denna världens bedrägliga måttstockar. Alla måste ta emot sig själva och andra i Faderns namn, han som har skapat oss. Han ”älskar livet”: det är viktigt: ”Gud älskar livet!”. Han älskar oss alla så mycket att han har sänt sin Son till oss. Evangeliet säger: ”Så älskade Gud världen att han gav den sin ende son, för att de som tror på honom inte skall gå under utan ha evigt liv” (Joh 3:16).

11. FÖRSTA STEGET TILL ATT ÄLSKA

17 oktober 2109

Idag tänkte jag fortsätta reflektionen över det femte ordet i Tio Guds bud, ”Du skall inte döda”. Vi har redan betonat att detta bud visar att i Guds ögon är människolivet dyrbart, heligt och okränkbart. Ingen får förakta andras eller sitt eget liv. Människan bär nämligen på Guds bild och är föremål för hans gränslösa kärlek, oavsett i vilka betingelser hon har kallats till livet.

I det stycke ur evangelierna som vi just lyssnade till visar Jesus att detta bud har en ännu djupare innebörd. Han säger att inför Guds domstol är också vrede gentemot en broder en form av mord. Därför skriver aposteln Johannes: ”Den som hatar sin broder är en mördare” (1 Joh 3:15). Men Jesus nöjer sig inte med detta. Enligt samma logik säger han att också skymfer och förakt kan döda. Och vi är vana vid att skymfa, det är sant. Vi skymfar som vi andas. Och Jesus säger till oss: ”Stanna upp, för skymfen skadar och dödar”. Föraktet. ”Men jag... föraktar sådana människor”. Detta är ett sätt att döda en människas värdighet. Det vore bra om denna Jesu undervisning kunde tränga in i tanken och hjärtat och var och en av oss kunde säga: ”Jag skall aldrig förolämpa någon”. Det vore en bra föresats, för Jesus säger till oss: ”Om du föraktar, om du skymfar, om du förolämpar, då är det mord”.

Ingen mänsklig lagstiftning jämställer så olika gärningar och ger dem samma dom. Jesus fortsätter konsekvent med att säga att man skall avbryta frambärandet av offret i templet om man kommer ihåg att man har skymfat en broder, för att gå och söka upp honom och försonas med honom. Också vi borde göra så när vi går till mässan och ha denna inställning av försoning med de människor som vi har haft problem med. Även om vi har tänkt illa om dem och om vi har skymfat dem. Medan vi väntar på att prästen skall komma in och fira mässan är det många som småpratar och talar illa om andra. Så får man inte göra. Tänk på hur allvarlig skymfen, föraktet och hatet är: Jesus jämställer dem med att döda.

Vad menar Jesus med att utvidga det femte budet så långt? Människan har ett ädelt och ömtåligt liv, och hon har ett fördolt ”jag” som inte är mindre viktigt än hennes fysiska dimension. För att skymfa ett barns oskuld räcker det med en förhastad mening. För att skada en kvinna kan det räcka med en kylig gest. För att krossa hjärtat hos en ung människa räcker det med att inte visa henne förtroende. För att förintna en människa räcker det med att ignorera henne. Likgiltighet dödar. Det är som att säga till någon: ”Du är död för mig”, för du har dödat den människan i ditt hjärta. Att inte älska är första steget till mord; och att inte döda är första steget till kärlek.

I början av Bibeln läser man den förfärliga mening som uttalades av den förste mördaren, Kain, när Herren frågade var hans bror var. Kain svarar: ”Det vet jag inte. Skall jag ta hand om min bror?” (1 Mos 4:9). Så talar en mördare: ”det angår inte mig”, ”det är ditt problem” och så vidare. Skall vi försöka svara på denna fråga: skall vi ta hand om våra bröder? Ja, det skall vi! Vi skall ta hand om varandra! Och detta är livets väg, det är vägen till att inte döda.

Människolivet behöver kärlek. Och vilken är då äkta kärlek? Det är den som Kristus har visat oss, barmhärtig-

heten. Den kärlek vi inte kan undvara är den som förlåter, som tar emot den som har gjort ont. Ingen av oss kan överleva utan barmhärtighet, vi behöver alla förlåtelse. Om mord betyder att förstöra, omintetgöra, eliminera någon, då betyder inte mord att ta hand om, sätta värde på, omfatta. Och också att förlåta.

Ingen kan lura sig själv och tänka: "Det är inget fel på mig eftersom jag inte gör någon illa. En sten eller en växt kan ha en sådan tillvaro, men inte en människa. En människa – en man eller kvinna – kan inte det. Det krävs mer av en man eller kvinna. För var och en av oss finns det goda gärningar som vi skall göra, var och en har sina, och det är de som gör till vilka vi är på djupet." "Du skall inte döda" är ett kall till kärlek och barmhärtighet, ett kall att leva enligt Herren Jesus, som har gett sitt liv för oss och som har uppstått för oss. En gång upprepade vi alla tillsammans här på Petersplatsen ett citat av ett helgon som handlade just om detta. Kanske det kan hjälpa oss: "Att inte göra ont är bra. Men att inte göra gott är inte bra." Vi måste alltid göra gott. Ta ett steg till.

Genom sitt människoblivande har Herren helgat vår tillvaro. Med sitt blod har han gjort den ovärderlig. Tack vare honom, "vägvisaren till livet" (Apg 3:15), är var och en en gåva från Fadern. I honom, i hans kärlek som är starkare än döden, och genom kraften i den Ande som Fadern ger oss, kan vi ta emot ordet "Du skall inte döda" som den viktigaste och mest väsentliga uppmaningen: att inte döda är ett kall till kärlek.

SJÄTTE BUDET: DU SKALL INTE BEGÅ ÄKTENSKAPSBROTT

12. RIKTIG KÄRLEK

24 oktober 2019

I våra kateketiska tal om budorden kommer vi idag fram till det sjätte ordet, som handlar om den känslomässiga och sexuella dimensionen, och lyder: ”Du skall inte begå äktenskapsbrott”.

Den omedelbara syftningen är på trohet, och ingen mänsklig relation kan vara autentisk utan trohet och lojalitet.

Man kan inte älska bara så länge man tjänar på det. Kärleken visar sig just när man överskrider sitt eget intresse, när man ger allt utan förbehåll. Som Katekesen säger: ”Kärleken vill vara slutgiltig. Den kan inte vara ”till dess att ny order ingår” (nr. 1646). Trohet är kännetecknet på en fri, mogen och ansvarsfull mänsklig relation. Också en vän visar sig vara en riktig vän när han eller hon förblir en vän vad som än händer, annars är det ingen vän. Kristus visar den autentiska kärleken, han som lever av Faderns gränslösa kärlek, och i denna kärlek är han den trogne Vännen som tar emot oss också när vi gör fel och som alltid vill vårt bästa, också när vi inte förtjänar det.

Människan behöver älskas villkorslöst, och den som inte får detta mottagande bär på ett slags ofullständighet, ofta utan att veta om det. Människohjärtat försöker fylla detta tomrum med surrogat och accepterar kompromisser och medelmåttor som bara har en svag smak av kärlek. Risken är att man kallar ”kärlek” vad som bara är omogna relationer och att man inbillar sig att man kan finna livets ljus i något som i bästa fall bara är dess avglans.

Så händer det att man övervärderar till exempel kroppslig attraktion, som i sig är en Guds gåva men som är till för att bereda vägen för en autentisk och trogen relation till en person. Den helige Johannes Paulus II sade att människan ”är kallad till relationens fulla och mogna spontanitet”, som ”är den gradvisa frukten av urskiljningen av det egna hjärtas impulser”. Det är något som man måste erövra, eftersom varje människa ”måste ihålligt och konsekvent lära sig kroppens innebörd” (jfr Katekes, 12 november 1980).

Kallet till det äktenskapliga livet kräver därför noggrann urskiljning av relationens kvalitet och en tids förlovning för att övervaka den. För att nå fram till äktenskapets sakrament måste de förlovade mogna fram till vissheten att i deras förbund finns Guds hand, som går före dem och åtföljer dem, och som skall låta dem säga: ”Med Kristi nåd lovar jag att alltid vara dig trogen”. De kan inte lova varandra trohet ”i glädje och sorg, i hälsa och sjukdom”, eller att älska och ära varandra varje dag för resten av livet, bara utifrån goda avsikter och hoppet att ”det fungerar”. De måste bygga på Guds trogna kärleks fasta mark. Och därför behövs en grundlig förberedelse innan de mottar äktenskapets sakrament, ett slags katekumenat, för i kärleken satsar man hela livet, och kärleken är inget man skämtar med. Man kan inte kalla tre eller fyra föredrag i församlingen för ”äktenskapsförberedelse”. Nej, det är ingen förberedelse, det är fusk. Och ansvaret för detta faller på honom: på kyrkoherden, på biskopen som tillåter sådant. Förberedelsen måste vara mogen och det tar tid. Äktenskapet är ingen formalitet, det är ett sakrament. Men man måste förbereda sig med ett verkligt katekumenat.

Trohet är ett sätt att vara, en livsstil. Man arbetar med trohet, man talar med uppriktighet, man förblir trogen sanningen i tankar och gärningar. Ett liv som präglas av trohet uttrycker sig i alla dimensioner och gör att man blir trogna och pålitliga män och kvinnor i alla omständigheter.

Men för att nå fram till ett så vackert liv räcker inte vår mänskliga natur. Guds trohet måste träda in i vår tillvaro och smitta oss. Detta sjätte ord kallar oss att rikta blicken mot Kristus, som med sin trohet kan ta bort vårt otrogna hjärta och ge oss ett troget sådant. I honom, och bara i honom, finns kärlek utan inskränkningar eller ånger, fullständig utgivelse utan parenteser och med mottagandets ihärdighet in i det yttersta.

Av hans död och uppståndelse kommer vår trohet, av hans villkorlösa kärlek kommer uthålligheten i relationer. Av gemenskapen med honom, med Fadern och med den helige Ande kommer gemenskapen oss emellan och förmågan att leva i trohet i våra relationer.

13. ÄKTENSKAPLIG TROHET

31 oktober 2019

Idag tänkte jag avsluta reflektionen om det sjätte ordet i Tio Guds bud – “Du skall inte begå äktenskapsbrott” -, och betona att Kristi trogna kärlek är ljuset som låter oss leva i de mänskliga känslornas skönhet. Vår känslomässiga dimension är ett kall till kärlek, som visar sig i trohet, mottagande och barmhärtighet. Detta är mycket viktigt. Hur visar sig kärleken? I trohet, mottagande och barmhärtighet.

Men man skall inte glömma att detta bud syftar uttryckligen på äktenskaplig trohet. Därför är det bra att reflektera på djupet över dess äktenskapliga innebörd. Dessa bibelord, dessa ord i Paulus brev är revolutionära! Att mot bakgrund av den tidens människosyn säga att mannen skall älska sin hustru som Kristus älskar kyrkan: det är en revolution! På den tiden var det nog det mest revolutionära som någonsin sagts om äktenskapet. Vi kan undra: vem riktas detta bud om trohet till? Bara till gifta par? I själva verket är det ett bud för alla, ett faderligt Gudsord till varje man och kvinna.

Låt oss komma ihåg att människans mognadsprocess är också kärlekens, som går från att ta emot omsorg till förmågan att ge omsorg, från att motta liv till förmågan att ge liv. Att bli vuxna män och kvinnor är att nå fram till att uppföra sig som make/maka och som förälder. Det visar sig i livets olika situationer som förmågan att bära någon annans börda och att älska denna person utan tvetydighet. Det är alltså en allomfattande inställning hos en person som förmår ta på sig verkligheten och träda in i en djup relation till andra.

Vem är då äktenskapsbrytaren, den vällustige, den otrogne? Det är en omogen person, som håller sitt liv för sig själv och tolkar situationerna utifrån sin egen välmåga och tillfredsställelse. Därför räcker det inte att fira bröllop för att gifta sig. Man måste gå från ”jag” till ”vi”, från att tänka ensam till att tänka tillsammans, från att leva ensam till att leva tillsammans. Det är en viktig vandring. När vi når fram till att flytta vår mittpunkt utanför oss själva, då är allt vi gör äktenskapligt: vi arbetar, talar, beslutar, möter andra med en mottagande och uppoffrande inställning.

Nu kan vi vidga perspektivet litet grann och säga att varje kristet kall är äktenskapligt i denna bemärkelse. Prästbanan är det, för det är kallet, i Kristus och kyrkan, att tjäna gemenskapen med all kärlek, påtaglig omsorg och vishet som Herren ger. Kyrkan behöver inte folk som längtar efter prästens ”roll” – nej, de behövs inte, det är bättre att de stannar hemma -, utan män vars hjärtan berörs av den heliga Ande med en förbehållslös kärlek till Kristi brud. Den som är präst älskar Guds folk med hela faderskapet, ömheten och kraften hos en make och fader. Så är också den vigda jungfruligheten något man lever med trohet och glädje som en äktenskaplig relation, fruktbar i moderskap och faderskap.

Jag upprepar: varje kristet kall är äktenskapligt, för det är frukten av ett kärleksband där vi alla har pånyttfötts, kärleksbandet till Kristus, som Paulus säger. Utifrån hans trohet, hans ömhet, hans generositet ser vi med tro på äktenskapet och på varje kall, och vi förstår sexualitetens fulla innebörd.

Den mänskliga skapelsen, i sin oskiljbara enhet av ande och kropp, i sin manliga och kvinnliga polarisering, är något gott, som är till för att älska och älskas. Människokroppen är inget njutningsredskap utan platsen för vårt kall till kärlek, och i äkta kärlek finns ingen plats för vällust och dess ytlighet. Män och kvinnor förtjänar mer än så!

Även om ordet “Du skall inte begå äktenskapsbrott” är uttryckt som ett förbud, riktar det oss mot vårt ursprungliga kall, den äktenskapliga, fulla och trogna kärlek som Jesus Kristus har uppenbarat för oss och gett oss (jfr Rom 12:1).

SJUNDE BUDET: DU SKALL INTE STJÄLA

14. ATT FÖRVALTA EGENDOM

7 november 2019

Vi fortsätter att förklara Tio Guds bud, och idag kommer vi fram till det sjunde ordet: "Du skall inte stjäla".

När vi lyssnar till detta bud tänker vi på stöld och respekt för andras egendom. Det finns ingen kultur där stöld och försvinnning är tillåtna. Människan är känslig för försvaret av egendom.

Men låt oss vidga vår läsning av detta ord och se närmare på frågan om egendom i ljuset av den kristna visdomen.

I kyrkans sociallära talas det om att världens tillgångar är till för alla. Vad betyder det? Så här säger Katekesen: "I begynnelsen anförtrodde Gud jorden och dess tillgångar åt hela mänsklighetens gemensamma förvaltning för att alla skulle bära omsorg om dem, lägga dem under sig genom sitt arbete och njuta frukten av dem" (nr. 2402). Och den fortsätter: "Allas rätt att ha del av jordens tillgångar är och förblir av största vikt, även om man för att främja den allmänna välfärden kräver respekt för privategendom, dess rätt eller dess utövande" (nr. 2403).

Men försynen har inte gjort en serieproducerad värld. Det finns skillnader, olika situationer och kulturer, och så kan man leva och hjälpa varandra. Världen är rik på resurser så att alla kan få tillgång till basförnödenheter. Ändå lever många i en skandalös fattigdom, och resurser som används oförnuftigt förstörs. Men världen är en enda! Mänskligheten är en enda! Idag kontrolleras världens rikedom av en minoritet, av några få, och majoriteten lever i fattigdom, misär och lidande.

Om det finns svält här i världen är det inte för att det saknas mat! Tvärtom, för marknadens skull händer det ibland att man förstör eller kastar bort mat. Det som saknas är ett fritt och långsiktigt företagande som kan garantera en tillräcklig produktion och en solidarisk organisation av en rättvis fördelning. Katekesen säger: "När människan utnyttjar den (rätten till privategendom) får hon därför aldrig behålla vad hon rättmätigt äger som vore det enbart hennes. Det måste bli till gagn icke blott för henne själv utan även för andra" (nr. 2404). Rikedom är bra om den har en social dimension.

I detta perspektiv förstår man den positiva och vidare innebörden i budet "Du skall inte stjäla". "Den som äger något blir en försynens förvaltare för att få sin egendom att bära frukt och förmedla dess avkastning åt medmänniskan, framför allt åt de anhöriga" (ibid.). Ingen är oinskränkt herre över sin egendom: han eller hon är deras förvaltare. Egendom är ett ansvar: "Men jag är rik på allt..." – det är ett ansvar du har. All egendom som undandras Guds försyns logik blir förrådd i sin djupaste innebörd. Det jag verkligen äger är det jag förmår ge. Detta är måttstocken för att se efter hur jag lyckas sköta rikedom, bra eller dåligt. Om jag förmår ge, är jag öppen, då är jag rik inte bara på det jag äger utan också på generositet, också som en plikt att ge vidare rikedom för att alla skall få del av den. Om jag inte förmår ge något är det för att egendomen äger mig, den har makt över mig och jag är dess slav. Att äga något är ett tillfälle att mångfaldiga det med kreativitet och använda det med generositet, och så växa i kärlek till nästan i frihet.

Kristus själv var Gud men "vakade inte över sin jämlikhet med Gud utan avstod från allt" (Fil 2:6-7) och har gjort oss rika genom sin fattigdom (jfr 2 Kor 8:9).

Medan mänskligheten anstränger sig för att ha mer, återlöser Gud den genom att bli fattig. Den korsfäste mannen har betalat en oskattbar lösensumma för alla från Gud Fader, som är "rik på barmhärtighet" (Ef 2:4; jfr Jak 5:11). Det som gör oss rika är inte bara egendom utan också kärlek. Ofta hör vi Guds folk säga: "Djävulens ingång är fickan". Man börjar med kärlek till pengar, längtan efter att äga; sedan kommer fåfängan: "Jag är rik

och är stolt över det”; och till sist stolthet och högmod. Detta är hur djävulen verkar i oss. Men ingången är genom våra fickor.

Kära bröder och systrar, än en gång uppenbarar Jesus Kristus den fulla innebörden i Skriften för oss. ”Du skall inte stjäla” betyder: älska med din egendom, använd vad du har för att älska som du kan. Då blir ditt liv ett bra liv och ägandet blir verkligen en gåva. För livet är inte en tid för att äga utan för att älska.

ÅTTONDE BUDET: "DU SKALL INTE BÄRA FALSKT VITTNESBÖRD MOT DIN NÄSTA"

15. VITTNÄ FÖR SANNINGEN

14 november 2018

I dagens reflektion ägnar vi oss åt det åttonde ordet i Tio Guds bud: "Du skall inte bära falskt vittnesbörd mot din nästa".

Katekesen säger att detta budord "uttalar ett förbud mot att förvränga sanningen i förhållande till andra" (nr. 2464). Det är skadligt att leva med oäkta kommunikation, för det förhindrar relationer och därmed kärleken. Där det finns lögn finns inte kärlek, det kan inte finnas kärlek. Och när vi talar om kommunikation mellan människor menar vi inte bara ord utan också gester, inställningar, ja också tystnad och frånvaro. En människa talar genom allt vad hon är och gör. Allt i oss är i kommunikation, alltid. Vi kommunicerar så länge vi lever och vi balanserar hela tiden mellan sanning och lögn.

Men vad innebär det att tala sanning? Är det att vara uppriktig? Eller att vara exakt? Det räcker inte, för man kan vara uppriktig och ha fel, och man kan vara exakt i detaljer och ändå inte förstå helhetens innebörd. Ibland försvarar vi oss och säger: "Men jag sade bara vad jag kände!" Det kan hända, men du avslöjade personliga och privata uppgifter. Ofta förstör skvaller gemenskapen genom att vara olämpligt eller okänsligt. Skvaller kan döda, och det sade också aposteln Jakob i sitt brev. Den som skvallrar dödar, för tungan dödar som en kniv. Se upp! Den som skvallrar är en terrorist, för med sin tunga kastar han eller hon en bomb och går sin väg i lugn och ro, men det som sägs i den bomben omintetgör andras värdighet. Glöm inte detta: att skvallra är att döda.

Men vad är då sanningen? Denna fråga, som Pilatus ställde medan Jesus stod framför honom, åskådliggör det åttonde budet (jfr Joh 18:38). Orden "Du skall inte bära falskt vittnesbörd mot din nästa" är ett språk som används i en rättegång. Evangelierna kulminerar i berättelsen om Jesu lidande, död och uppståndelse. Detta är berättelsen om en rättegång, om hur domen verkställs och om en oväntad följd.

När Jesus förhörs av Pilatus svarar han: "Jag har fötts och kommit hit till världen för denna enda sak: att vittna för sanningen" (Joh 18:37). Detta "vittnesbörd" ger Jesus med sitt lidande, med sin död. Evangelisten Markus berättar att "När officeren som stod vänd mot honom såg honom ge upp andan på det sättet sade han: "Den mannen måste ha varit Guds son" (Mark 15:39). Ja, för han var konsekvent: med sitt sätt att dö visade Jesus Fadern, sin barmhärtiga och trogna kärlek.

Sanningen finner sitt fulla förverkligande i Jesu egen person (jfr Joh 14:6), i hans sätt att leva och dö, som är frukten av hans relation till Fadern. Denna tillvaro som Guds son, den sänder han, den uppståndne, också till oss genom att sända den Heliga Anden som är sanningens Ande, som vittnar för vårt hjärta att Gud är vår Fader (jfr Rom 8:16).

I allt människor gör bejakar eller förnekar de denna sanning. Från små vardagssituationer till mer ödesmättade val. Men logiken är alltid densamma: den som föräldrar, far- och morföräldrar lär oss när de säger att man inte skall ljuga.

Och vilken sanning vittnar våra gärningar om, våra ord, våra val, vi som är kristna? Var och en kan fråga sig: vittnar jag om sanningen, eller är jag mer eller mindre en lögnare som är utklädd till sann människa? De kristna är inte olika andra människor. Men vi är barn till den himmelske Fadern, som är god och inte sviker oss, och som lägger ner kärleken till medmänniskor i deras hjärtan. Denna sanning uttalar man mindre med ord och mer genom ett sätt att vara och leva som man ser i varje enskild gärning (jfr Jak 2:18). Man ser om en man eller kvinna är en sann man eller kvinna. Men hur ser man det, om de inte talar? För att de uppför sig som sanna

människor. De säger sanningen och handlar med sanning. Det är det bästa sättet att leva för oss.

Sanningen är Guds underbara uppenbarelse av hans fadersansikte, hans gränslösa kärlek. Denna sanning motsvarar det mänskliga förnuftet men överskrider det oändligt, för den är en gåva som stigit ned på jorden och blivit människa i den korsfäste och uppståndne Kristus. Den synliggörs av den som hör till honom och uppför sig som han.

Att ”inte bära falskt vittnesbörd” betyder att leva som Guds barn, som aldrig någonsin förnekar sig själv och aldrig ljuger; att leva som Guds barn och låta denna stora sanning träda fram i allt man gör: sanningen att Gud är Fader och att man kan lita på honom. Jag litar på Gud: detta är den stora sanningen. Vårt förtroende för Gud, som är Fader och älskar mig, gör mig sann.

Nionde och tionde buden: Du skall inte ha begärelse till din nästas hustru, ej heller något annat som tillhör din nästa

16. MÄNNISKANS HJÄRTA

21 november 2018

Våra möten om Tio Guds bud leder oss idag till det sista budet. Det är inte bara de sista orden i texten, utan mycket mer än så: det är fullbordan av resan genom Tio Guds bud, och rör hjärtat av allt det som ges genom buden. Tittar man närmare, lägger budet inte till något nytt innehåll: befallningarna ”Du skall inte ha begärelse till din nästas hustru, (...) ej heller något annat som tillhör din nästa” omfattas redan av buden om äktenskapsbrott och om stöld. Vad är då poängen med dessa ord? Är det en sammanfattning? Är det något mer än så?

Vi skall komma ihåg att alla buden har som uppgift att ange livets gränser. Om människan överskrider dessa gränser förstör hon sig själv och nästan och sin relation till Gud. Genom detta sista ord betonas att alla övertramp kommer av en gemensam, inre rot: onda begär. Alla synder föds ur ett ont begär. I hjärtat börjar rörelsen. Man träder in på denna väg, och till sist hamnar man i ett övertramp. Men inte ett formellt, juridiskt övertramp: ett övertramp som skadar oss själva och andra.

I evangelierna säger Herren Jesus detta tydligt: ”Ty inifrån, ur människornas hjärtan, kommer de onda tankarna, otukt, stöld, mord, äktenskapsbrott, själviskhet, ondska, bedrägeri, liderlighet, avund, förtal, högmod, förblindelse. Allt detta onda kommer inifrån och gör människan oren” (Mark 7:21-23).

Så förstår vi att hela den väg som Tio Guds bud är skulle vara meningslös om den inte nådde fram till denna nivå, människans hjärta. Var föds all denna ondska? Tio Guds bud är klarsynta och djupa när det gäller denna aspekt. Resan slutar med det sista budet och målet är hjärtat, och om hjärtat inte befrias, tjänar inte resten till mycket. Detta är utmaningen: att befria hjärtat från all denna ondska, från allt detta fula. Guds bud kan reduceras till en snygg fasad på ett liv där man ändå lever som Guds slav, inte som hans barn. Bakom den kvävande korrekthetens fariseiska mask döljer sig ofta något ont, något ouppklarat.

Istället måste vi låta dessa bud om begäret ta av vår mask och visa vår fattigdom för att leda oss till en helig förödmjukelse. Var och en av oss kan fråga sig: vilka är de onda begär som ofta hemsöker mig? Avund, liderlighet, förtal? Allt detta är sådant som kommer till mig inifrån. Var och en kan ställa sig denna fråga, och det hjälper. Människan behöver denna välsignade förödmjukelse, den som låter oss upptäcka att vi inte kan befria oss på egen hand, den som gör att vi ropar till Gud och ber honom rädda oss. Det förklarar Paulus på ett enastående sätt när han talar om budet att inte begära (jfr Rom 7:7-24).

Förgäves hoppas man kunna korrigeras själv utan den helige Andes gåva. Förgäves hoppas vi kunna rena vårt hjärta genom en gigantisk viljeansträngning. Det är inte möjligt. Man måste öppna sig för relationen till Gud, i sanning och frihet. Bara så kan våra mödor bära frukt, för det är den helige Ande som bär oss framåt.

Den bibliska lagens uppgift är inte att lura människan till en bokstavlig lydnad som leder henne till en syrefattig och ouppnåelig räddning. Lagens uppgift är att leda människan till hennes sanning, till hennes fattigdom, som blir en autentisk och personlig öppenhet för Guds barmhärtighet, som förvandlar och förnyar oss. Gud är den ende som förmår förnya vårt hjärta, om vi bara öppnar vårt hjärta för honom: det är det enda villkoret. Han gör allt, men vi måste öppna vårt hjärta för honom.

De sista orden i Tio Guds bud lär oss alla att erkänna att vi är tiggare. De hjälper oss att se vårt hjärtas oordning, för att sluta leva egoistiskt och i stället bli fattiga i anden, autentiska inför Faderns åsyn, och låta oss återlösas av Sonen och undervisas av den helige Ande. Den helige Ande lär oss och leder oss. Låt oss gå med på att bli hjälpta. Låt oss vara tiggare och be om denna nåd.

“Saliga de som är fattiga i anden, dem tillhör himmelriket” (Matt 5:3). Ja, saliga är de som slutar tro att de kan rädda sig själva från sin svaghet utan Guds barmhärtighet, som är det enda som kan bota. Enbart Guds barmhärtighet botar hjärtat. Saliga de som erkänner sina onda begär och som med ett ångerfyllt och ödmjukt hjärta inte står som rättfärdiga inför Gud och människorna, utan som syndare. Det är viktigt, det som Petrus säger till Herren: "Herre" lämna mig, för jag är en syndare". Det är en vacker bön.

Det är de personer som förmår hysa medlidande och barmhärtighet gentemot andra, för de erfar den i sig själva.

SAMMANFATTNING

17. BEGÄR

28 november 2019

Dagens kateketiska tal avslutar vandringen genom Tio Guds bud, och handlar om begär, ett tema som låter oss se tillbaka på den väg vi vandrat och sammanfatta etapperna genom att läsa texten till Tio Guds bud i ljuset av Kristi fulla uppenbarelse.

Vi utgick från tacksamhet som grundval för en relation av förtroende och lydnad. Vi har sett att Gud inte begär något av oss innan han har gett oss mycket mer. Han inbjuder oss till lydnad för att befria oss från avgudadyrkans bedrägeri som har så stor makt över oss. Att söka självförverkligande genom denna världens avgudar gör oss till tomma slavar, medan det som låter oss stå raka är relationen till honom, som i Kristus gör oss till sina barn utifrån sitt faderskap (jfr Ef 3:14-16).

Detta förutsätter en process av välsignelse och befrielse, som är den sanna och autentiska vilan. Som psaltarpsalmen säger: "Bara hos Gud finner jag ro, från honom kommer min räddning" (Ps 62:2).

Detta befriade liv låter oss försonas med vår personliga historia och med vad vi fått genomleva, från vår barndom och framåt, gör oss vuxna och låter ge rätt betydelse åt saker och människor i vårt liv. Längs denna väg träder vi in i relationen till nästan, som är ett kall till trohetens, generositetens och äkthetens skönhet utifrån den kärlek som Gud visar i Jesus Kristus.

Men för att leva så – i trohetens, generositetens och äkthetens skönhet – behöver vi ett nytt hjärta, där den helige Ande bor (jfr Hes 11:19; 26:26). Men hur äger denna hjärttransplantation rum, från ett gammalt hjärta till ett nytt? Genom gåvan av nya begär (jfr Rom 8:6) som planteras i oss av Guds nåd, särskilt genom Tio Guds bud som fullbordats av Jesus, som han lär i Bergspredikan (jfr Matt 5:17-48). Ja, när vi betraktar det liv som beskrivs i Tio Guds bud, en tillvaro i tacksamhet, frihet, äkthet, välsignelse, vuxenhet, som värnar om och älskar livet, som är trofast, generös och uppriktig, då står vi, nästan utan att märka det, inför Kristus. Tio Guds bud är hans röntgenplåt. Den beskriver honom som ett fotografiskt negativ som visar hans ansikte – som på svepduken. Och så befruktar den helige Ande vårt hjärta genom att fylla det med begär som är Andens gåvor, Andens begär. Att begära enligt Anden, att begära enligt Andens rytm, att begära med Andens musik.

När vi betraktar Kristus ser vi skönhet, godhet och sanning. Och Anden skapar ett nytt liv som ger efter för dessa Andens begär och inympar på så sätt hopp, tro och kärlek i oss.

Så förstår vi bättre vad det betyder att Herren Jesus inte har kommit för att avskaffa lagen utan för att fullborda den, för att låta den växa. Lagen enligt köttet var en rad föreskrifter och förbud, men enligt Anden blir samma lag liv (jfr Joh 6:63; ef 2:15), för den är inte längre en föreskrift utan Kristi eget kött, han som älskar oss, söker oss, förlåter oss, tröstar oss, och som i sin kropp återupprättar gemenskapen med Fadern, som gått förlorad genom syndens olydnad. Så blir budens negativa uttryck – "inte stjäla", "inte förorätta", "inte döda" – detta "inte" blir till en positiv inställning: älska, gör plats för andra i ditt hjärta, begär som planterar något positivt. Och detta är den lagens fullhet som Jesus har kommit för att ge oss.

I Kristus, och bara i honom, upphör Tio Guds bud att vara fördömelse (jfr Rom 8:1) och blir till människolivets autentiska sanning, begär efter kärlek – här uppstår begäret efter det goda – begär efter glädje, frid, storsinnet, välvilja, godhet, trohet, mildhet, självbehärskning. Från dessa "nej" går man till detta "ja": den positiva inställningen hos ett hjärta som öppnar sig med den helige Andes kraft.

Därför skall vi söka Kristus i Tio Guds bud: för att befrukta vårt hjärta så att det blir havande med kärlek och öppnar sig för Guds gärning. När människan ger efter för begäret att leva enligt Kristus, då öppnar hon porten

för frälsningen, som vi kan vara vissa på, för Gud Fader är generös, och, som Katekesen säger, ”Gud törstar efter att vi skall törsta efter honom” (nr. 2560).

Om det är onda begär som förstör människan (jfr Matt 15:18-20) så är det Anden som lägger ned sina heliga begär i vårt hjärta, begär som är utsäde till ett nytt liv (jfr 1 Joh 3:9). Det nya livet är inte en gigantisk ansträngning för att efterleva en föreskrift, utan det nya livet är Guds egen Ande som börjar leda oss fram till sina frukter, i ett fantastiskt samarbete mellan vår glädje över att vara älskade och hans glädje över att älska oss.

Detta är vad Tio Guds bud är för oss kristna: att betrakta Kristus för att öppna oss för att ta emot hans hjärta, hans begär, hans helige Ande.

Texter tagna ur sv.radiovaticana.va
© Libreria Editrice Vaticana

Opus Deis
informationskontor, 2019

www.opusdei.org